Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXI. | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 14, 1911, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | CHICAGO, ILL., ČETRTEK, 4. MAJA (MAY 4), 1939 | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 87

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Sporazum med Hrvati in Srbi izzval odpor

Hrvatska mladina hoče posnemati nacije v gonji proti židom. Člani belgradske vlade še niso odobrili dogovora, ki sta ga sklenila premier Cvetkovič in dr. Maček v Zagrebu

Zagreb, 3. maja. — Hrvatska se bo pridružila državam, ki so uveljavile drastične protižidovske zakone, kakor hitro bo dobila avtonomijo od centralne vlade v Belgradu. Ukrepi, sličnimi protižidovski zakonodaji v Nemčiji, bodo prišli pred novo avtonomno hrvatsko zbornico, ko se bo sestala v svojem zasedanju, po izjavi mladih voditeljev hrvatske kmetske stranke. Dr. Vladko Maček, načelnik te stranke, se ne bo upiral protižidovski zakonodaji, in tudi, če se bi, ne bo uspešen.

Dr. Maček zavzema le častno pozicijo v stranki, ker sta oblast in vpliv prešla v roke mladih radikalcev, ki so prežeti z nacijskim in fašističnim duhom. Hrvatske pritožbe proti židom se dosti ne razlikujejo od pritožb, ki se slišijo v drugih evropskih državah. Po uradnem poročilu živi v Jugoslaviji 67,000 židov in od teh okrog 40,000 na Hrvatskem. Srbi se dosti ne zanimajo za žide, toda Hrvatje jih smatrajo za tekmece v trgovini in industrijah, oderuhe in izkoriščevalce. Židje na Hrvatskem, kakor v prejšnji Avstriji, tvorijo velik del profesionalcev — zdravnikov, odvetnikov, trgovcev in industrijcev. "Skoro vsi naši kmetje so dolžniki židov," je dejal neki vodja mladih Hrvatov. "Kmetje morajo garati za nje in jim plačevati visoke obresti. To je že več stoletij stara povest, toda mi bomo napravili konec temu."

Hrvatje še niso dobili avtonomije, čeprav sta premier Cvetkovič in dr. Maček podpisala sporazum. Tega morajo še ratificirati člani kabineta in knez Pavle, jugoslovanski regent. Ko je Cvetkovič po povratku v Belgrad informiral člane armadnega štaba o vsebini sporazuma, so se zasmejali in začeli ugovarjati. Izjavili so, da je med drugim zlasti provizija, ki določa, da le hrvatski vojaki bivajo na hrvatskem ozemlju, nesmiselna. Poudarili so, da oni ne bodo prevzeli odgovornosti za posledice, ki bi ogrozile narodno obrambo, če bo sporazum, kakršen je, uveljavljen. Knez Pavle je tudi povedal premierju, da on ne bo odobril hrvatske avtonomije na podlagi v Zagrebu sklenjenega sporazuma. Cvetkovič se je ustrašil in naznanil modifikacijo sporazuma, da potolaži opozicijo.

Vprašanje je, ali bodo voditelji hrvatskih avtonomistov, ki trdijo, da so šli do skrajnosti v koncesijah Srbom, pristali na modifikacijo sporazuma. Oni nadaljujejo, da ne bodo odstopili od svojih zahtev, temveč vztrajali na svojem stališču, da mora sporazum stopiti v veljavo v obliki, kakršni je bil podpisan. To pomeni, da bo hrvatski problem še nadalje ogražal notranjo enotnost, če ne bodo Hrvatje odstopili. Edino upanje je v možnosti, da se bo knez Pavle prestolil in ratificiral sporazum, ki sta ga sklenila Cvetkovič in dr. Maček v Zagrebu zadnji teden.

Magnatje kapitulirali pred unijo

New York. — Trinajst izmed trinajstih čevljarskih kompanij je podpisalo pogodbo z unijo združenih čevljarskih delavcev (CIO) po kratki stavki. Pogodba, ki krije okrog 5000 delavcev, določa zvišanje mezde, skrajšanje delovnega tedna in letne počitnice s plačo. Samo dve kompaniji — Jacobson & Son in Chamberlain Shoe Co. — se še upirata, kljub znamenja kažejo, da se bosta kmalu podali.

Fitzpatrick spet grozi tiskarjem

Članstvo se uprlo vodstvu unije

Chicago. — Čikaška tiskarska unija, druga največja v deželi, je obsodila vmešavanje Johna Fitzpatricka, predsednika Čikaške delavske federacije, v stavko časnikarjev pri dveh tukajšnjih Hearstovih listih, ko je zapretil, da bo izključil iz federacije vse tiskarje, ki pomagajo časnikarjem v boju proti Hearstu. William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je tudi zapretil z izključitvijo tiskarski uniji in podprl magnata Hearsta. Tiskarji so organizirali posebni odbor, ki podpira časnikarje v stavki.

Na zadnji seji tiskarske unije je bil sprejet predlog, da tiskarji še naprej podpirajo stavkarje. Predlog je stavil Henry Rosemont, tiskar, uposlen v Hearstovi tiskarni. S sprejetjem predloga je dobilo vodstvo unije, ki se je postavilo na stran časopisnega magnata, težko klofuto.

Fitzpatrickovo pismo, vsebujočo grožnjo o izključenju tiskarske unije iz federacije, je izzvalo odpor pri tiskarjih. Nekaj unij, ki so od začetka stavke podpirale časnikarje, je Fitzpatrick že izključil iz federacije. Tiskarji so na svoji seji sprejeli tudi resolucijo s pozivom na eksekutivo, naj pritiska na upravo Hearstovih listov za pogajanja s stavkarji.

Stavko časnikarjev je doslej podprlo 240 unij ADF, 2140 unij CIO in 205 neodvisnih in železničarskih unij. Stavka, ki traja že pet mesecev, je prizadjala Hearstovima listoma izgubo tri milijone dolarjev. To vsoto predstavljajo odpovedi oglasov in padec števila naročnikov.

Stavka pri Wieboldt Co. končana

Chicago, 3. maja. — S posredovanjem župana Kellyja je bil konflikt med veletrgovino Wieboldt Co. in unijo voznikov poravnan. Unija, ki je oklicala stavko 6. aprila, je naznanila, da bo odpoklicala pikete, ki so oblegali trgovine in skladišča te družbe, in da se bodo vozniki danes vrnili na delo. Imenovan je bil posebni odbor, ki ima odpraviti vsa nesoglasja med unijo in družbo. Člani tega odbora so federalni sodnik Otto Kerner, Elmer Stevens, podpredsednik Stevens & Co., in Daniel D. Carmeli, odvetnik unije. Dogovor sta včeraj podpisala Elmer Wieboldt, predsednik kompanije, in Leslie Goudie, načelnik skupnega sveta vozniških unij.

Ameriški general odpotuje v Brazilijo

Washington, D. C., 3. maja.— General George C. Marshall, katerega je predsednik Roosevelt imenoval za načelnika armadnega štaba, bo danes odpotoval v Brazilijo. Obisku pripisujejo veliko važnost vsled tega, ker je Hitler nedavno naznanil, da bo skušal potegniti Brazilijo v svoj krog. General Pedro Aurelio de Monteiro, šef brazilskega armadnega štaba, je bil povabljen v Nemčijo, a je povabilo odklonil.

Operatorji odnehali v opoziciji

Delavska tajnica posegla v spor

New York, 3. maja. — Predstavniki premogovnih kompanij so včeraj ponudili izključno pravico kolektivnega pogajanja rudarski uniji UMWA in odbijanja unijskih prispevkov tako od organiziranih kot neorganiziranih rudarjev, da pospešijo pogajanja glede sklenitve nove pogodbe. Ponudba je bila predložena na konferenci z Lewisom, predsednikom rudarske unije, in drugimi voditelji rudarjev.

Pogajalni odbor, ki ga tvorijo štirje reprezentantje unije in štirje zastopniki operatorjev, je naznanil, da se bo danes nadaljevala razprava o ponudbi. Ta je prišla v momentu, ko je imela biti oklicana stavka na vsem polju mehkega premoga. Okrog 338,000 rudarjev že počiva od 1. aprila, odkar je potekla veljavnost stare pogodbe. Lewis je zapretil z oklicem generalne stavke, če se bodo operatorji upirali sklenitvi nove pogodbe.

Včeraj je prišla v New York Frances Perkins, načelnica federalnega delavskega departmenta, da posreduje v sporu med unijo in operatorji. Dr. John Steelman in James F. Dewey, člana spravnega biroja delavskega departmenta, sta bila že prej poslana v New York. Oba sta se včeraj posvetovala z delavsko tajnico in potem s člani skupnega pogajalnega biroja.

James W. Carter, predstavnik operatorjev, je včeraj resigniral iz pogajalnega odbora. Resignacija je bila potrditev poročila, da so nekateri operatorji proti uključitvi provizije glede zaprte delavnice v pogodbo.

Harlan, Ky., 3. maja. — Dasi je governer Chandler zanikal poročilo, da je poslal državne policaje sem potem, ko so štiri premogovne družbe naznanile, da bodo obnovile obrat v četrtek, je 25 policajev dospelo v Harlan. Neka vest pravi, da je več mož prišlo v Harlan iz države Tennessee, kjer so potem napadli dva šerifska deputija in se potem odpeljali nazaj.

Bivši albanski kralj v Turčiji

Carigrad, Turčija, 3. maja.— Bivši kralj Albanije Zog, njegova žena in otrok so včeraj dospeli sem iz Grčije s posebnim vlakom. Z njimi so prišli tudi kraljeve sestre in 70 beguncev, ki so zapustili Albanijo predno je italijanska armada okupirala deželo.

Japonsko stališče napram židom

Vlada proti diskriminacijam

Tokio, 3. maja. — Zunanji minister Hačiro Arita je včeraj na konferenci provinčnih governerjev pojasnil stališče japonske vlade napram židom. Dejal je, da je vlada proti zapostavljanju židov in podžiganju rasnega sovraštva in pozval governerje, naj nastopajo proti židom tako kot proti drugim tujcem. Japonska ne mara takega notranjega trenja kot je v Nemčiji in drugih državah. Dokler se bodo židje pravilno obnašali v smislu protikomunističnega pakta, ne bodo zapostavljeni.

Arita je dalje rekel, da je za ojačanje zveze z Nemčijo in Italijo v interesu izboljšanja kooperacije. Japonska hoče s svojo akcijo na Kitajskem ustanoviti nov red v vzhodni Aziji, zato mora biti narod pripravljen na nadaljnje žrtve, da se ta cilj doseže.

"Mi stopamo v dobo rekonstrukcije," je rekel minister. "Raztegnitev splošne ekonomske sile je nujno potrebna, to pa zahteva izkoriščanje naravnega bogastva v Mandžuriji in na Kitajskem. Japonska nima potrebnih surovin doma, zato jih mora iskati drugje v interesu svojega gospodarskega razvoja."

Anglija odklonila ruske pogoje

Poljska sklene separatno pogodbo z Rusijo

London, 3. maja. — Člani angleškega kabineta so danes odklonili ruske pogoje glede skupnih angleško-francosko-ruskih garancij državam ob Baltiškem in Črnem morju, se glasi vest iz zanesljivih virov. Ta odločitev je prišla potem, ko je bila vlada informirana, da namerava Poljska skleniti separatno pogodbo s sovjetsko Rusijo.

Premier Chamberlain je izjavil v parlamentu, da bo njegova vlada upoštevala sugestije glede izmenjave medsebojnih garancij z nemško vlado. Ruski državniki so predlagali sklenitev definitivnega dogovora z Anglijo in Francijo, ki bi jasno določal, kako bi prizadete države pomagale druga drugi v slučaju izbruha vojne.

Zamorci ignorirali svarilo teroristov

Miami, Fla., 3. maja. — Zamorci so se v velikem številu udeležili včerajšnjih primarnih volitev kljub svarilu kuklukslanovcev, da se morajo držati proč od volišč. Člani te teroristične organizacije so prej paradirali v zamorskem distriktu, da prestrašijo volilce.

PORAVNAVA SPORA MED NEMČIJO IN POLJSKO?

Hitler se ne bo zapletel v vojno zaradi Gdanska

DEKLARACIJA MINISTRA BECKA

London, 3. maja. — V uradnih in diplomatičnih krogih prevladuje mnenje, da bo konflikt med Nemčijo in Poljsko zaradi Gdanska, pristaniščnega mesta ob Baltiku, poravnan na miren način. Ti krogi so bili že informirani, da bo Varšava pristala na skupno poljsko-nemško kontrolo in druge koncesije, ako bo dobila garancijo glede prostega izhoda do morja. Dalje so bili informirani, da Hitler ne bo tvegal vojne zaradi kontrole Gdanska, ki ne bi prinesla velikih ekonomskih koristi Nemčiji. V nasprotnem slučaju, če bi se odločil za oboroženo akcijo, bi moral računati z vojno na dveh frontah, ker je proti njemu koalicija, katero tvorijo Velika Britanija, Francija, sovjetska Rusija, Poljska in Rumunija.

Poljska je zahtevala protektorat nad Gdanskom, kar pa je po mnenju angleških krogov le manever v poskusu, da se Poljska postavi na pozicijo enakopravnosti v pogajanjih z Nemčijo glede Gdanska. Varšava je predložila zahteve Nemčiji, da s tem demonstrira svojo odločnost in bojevitost. Ona je zdaj za skupno poljsko-nemško kontrolo Gdanska.

Varšava, Poljska, 3. maja. — Zunanji minister Jožef Beck bo odločno odbil Hitlerjevo zahtevo glede aneksije Gdanska po Nemčiji in gradnje ceste preko poljskega koridorja, ki naj bi zvezala vzhodno Prusijo z Nemčijo. Deklaracijo, vsebujočo odgovor na Hitlerjeve zahteve, bo Beck podal v parlamentu v petek. V Varšavi prevladuje mnenje, da bi nemški diktator zahteval več, ako bi se Poljska podala. Beckov govor v parlamentu bo preveden v več jezikov in oddajan po radiu po vsem svetu.

Francosko veleletalo se razbilo

Marrakech, Maroko, 3. maja. — Šest potnikov in trije člani posadke so se ubili, ko je francosko veleletalo treščilo na tla v gorovju v bližini tega mesta in se razbilo. Veleletalo je bilo na poti iz Casablanca v Dakar, ko se je pripetila nesreča.

Angleške čete napadle arabske rebele

Jeruzalem, Palestina, 3. maja. — Skupina arabskih rebelev, ki je zasedla Nazaret, je bila pognana v beg po bitki z angleškimi četami. Več rebelev je bilo ubitih in ranjenih v bitki z vojaštvom.

Domače vesti

Obiski

Chicago. — Mike in Mary Erzar iz Virginije, Minn., sta 2. maja obiskala gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete.

Na svetovno razstavo

Kemmerer, Wyo. — John H. Kržišnik, predsednik društva 267 SNPJ in John Kržišnik, zapisnikar istega društva, sta odpotovala na svetovno razstavo v San Franciscu, Calif. Prijatelji žele obema Kržišnikoma srečno pot, obilo veselih uric in pa — da bi kakšna Kalifornička katerega ujela v svoje mreže, da bo večja družba, ko se vrneta . . .

Nov grob v South Chicagu

South Chicago. — Dne 2. maja je umrl Frank Kosič, star 61 let in rojen v Kostanjevici na Dolenjskem. Bil je 35 let član SNPJ in ob času smrti je bil včlanjen pri društvu 610. Pogreb se vrši v petek.

Minnesotske novice

New Duluth, Minn. — Tu je umrla rojakinja R. Zrnič, stara 50 let in doma iz Loke. — Manda Brkljačič iz Hibbinga je te dni srečno prestala težko operacijo v St. Mary's Hospitalu v Duluthu.

Clevelandske vesti

Cleveland. — Dne 1. maja je umrl Jakob Hočevar, star 60 let in doma iz Ljubljane. V Ameriki je živel 41 let in tu zapušča dva sinova in tri hčere. — Istega dne je umrla Antonija Hegedušič, stara 62 let in rojena v Jablanu na Primorskem. Tu je živela 30 let in zapušča moža, sina in hčer. — Dalje je umrl Martin Hribar, brat župnika Vitusa Hribarja, doma iz Gornjega Tuhinja pri Kamniku. V Ameriki je bil 46 let in zapušča ženo in osem otrok.

Italijanski tisk napada Poljake

Očita jim zakrknjenost in trdovratnost

Rim, 3. maja. — Po vladi kontroliran italijanski tisk je pričel napadati Poljake, "ker se upirajo pravičnim Hitlerjevim zahtevam glede Gdanska in ker so zavzeli nekompromisno stališče. S tem so le demonstrirali svojo trdovratnost in zakrknjenost."

Do konflikta med Nemčijo in Poljsko je fašistični tisk naglašal prijateljstvo med Italijo in Poljsko, zdaj pa piše sovražno o Poljakih. Iz tega sklepajo, da bo Italija podprla Hitlerjeve zahteve glede Gdanska. La Tribuna očita poljskim listom podžiganje gonje proti Nemčiji, ker se varšavska vlada zanaša na pomoč Velike Britanije in Francije. Dalje pravi, da zunanji diplomatje v Varšavi, med temi italijanski, pošiljajo svoje družine domov, ker je Poljska zavzela arogantno stališče napram Nemčiji.

Fašistični časopisi poudarjajo solidarnost med Italijo in Nemčijo. General Walter Brauschitsch, načelnik nemškega armadnega štaba, je včeraj opazoval parado domačinskih čet v Bengasu, Libija, kamor je dospel v spremstvu generala Alberta Parianija, načelnika italijanskega armadnega štaba. Obisk nemškega generala je nadaljnji dokaz italijansko-nemške solidarnosti.

Angleško posojilo Rumuniji

Bukarešta, Rumunija, 3. maja. — Angleška ekonomska misija, ki je prišla sem, da sklene trgovinsko pogodbo z Rumunijo, je obljubila posojilo rumunskim industrijskim in trgovinskim firmam v vsoti $7,020,000. Pogajanja glede sklenitve pogodbe so bila včeraj obnovljena.

IZGON HITLERJEVIH AGENTOV IZ ANGLIJE

Napetost med Anglijo in Nemčijo se povečala

ANGLEŠKE VOJNE PRIPRAVE

London, 3. maja. — Angleški listi poročajo, da vlada namerava izgnati več ko petdeset Hitlerjevih agentov iz dežele. Izgon je bil naznanjen po preiskavi nacijskih aktivnosti v Angliji. Med onimi, ki bodo morali zapustiti Anglijo, je več reporterjev nemških listov.

Anglija je pospešila vojne priprave na več frontah. Predsednik vlade Chamberlain je včeraj konferiral z lordom Craigavonom, premierjem severne Irske, glede načrta obvezne vojaške službe. Slednji je po konferenci izjavil, da odlok, ali se konskripcija raztegne tudi na severno Irsko, zavisi od Chamberlaina. Vsi viri severne Irske so na razpolago angleški vladi, če jih bo potrebovala.

Uvedba konskripcije v severni Irski je delikatno vprašanje, ker je irski premier Eamon de Valera nedavno opozoril Chamberlaina, da je on proti obvezni vojaški službi. Iz zanesljivih krogov je prišla vest, da bo konskripcija na Irskem odrejena le, če bo izbruhnila vojna.

Vojni minister Leslie Hore-Belisha je naznanil v parlamentu, da je v zadnjih mesecih 49,415 mož stopilo v regularno armado in 104,890 mož v teritorijalno armado. Vlada je včeraj naznanila sprejetje nemške note glede preklica navalistične pogodbe, ki sta jo sklenili Nemčija in Anglija l. 1935.

Berlin, 3. maja. — Napetost med Nemčijo in Anglijo se je povečala, ko je slednja naznanila izgon Hitlerjevih agentov. List Voelkischer Beobachter, Hitlerjevo glasilo, je objavil poročilo iz Londona s pritožbo proti deportaciji devetih funkcionarjev nacijske stranke. Med onimi, ki bodo morali zapustiti Anglijo, je tudi dopisnik lista Essener National Zeitung, organa maršala Goeringa, nemškega letalskega ministra. On je vodja nacijske grupe, katere glavni stan je v Londonu. Hitlerjev list trdi, da Nemci, katere nameravajo angleške avtoritete izgnati iz dežele, niso kršili nobenega angleškega zakona.

Nacijski tisk srdito napada Poljsko, bivšo zaveznico Nemčije, ker je odbila Hitlerjeve zahteve glede kontrole Gdanska in poljskega koridorja. Glasilo nacijske vlade je včeraj tudi objavilo dekret, ki prepoveduje prodajanje in razpečavanje razglednic s sliko Hitlerja in Chamberlaina. Ta slika je bila vzeta, ko sta se Chamberlain in Hitler sestala na konferenci v Godesbergu v zadnjem septembru. Temu sestanku je sledila konferenca v Monakovem, na kateri sta Chamberlain in francoski premier Daladier kapitulirala pred Hitlerjem in dovolila Nemčiji okupacijo sudetskih krajev.

Policijski naval na stavkarje

Everett, Mass., 3. maja. — Policijske rezerve iz Bostona so dospele v to mestece, da pomagajo pri zatiranju nemirov v zvezi s stavko, katero vodi unija mornarjev, včlanjena v CIO. Nemiri so sledili, ko je policija napadla stavkarje s plinskimi bombami. Thomas McGowan, poslovni agent unije, je dejal, da bodo piketi dobili plinske maske. Policijski načelnik je potem zapretil, da bo apeliral na governerja, naj pošlje državno miličnike v mesto, da preprečijo izgrede.

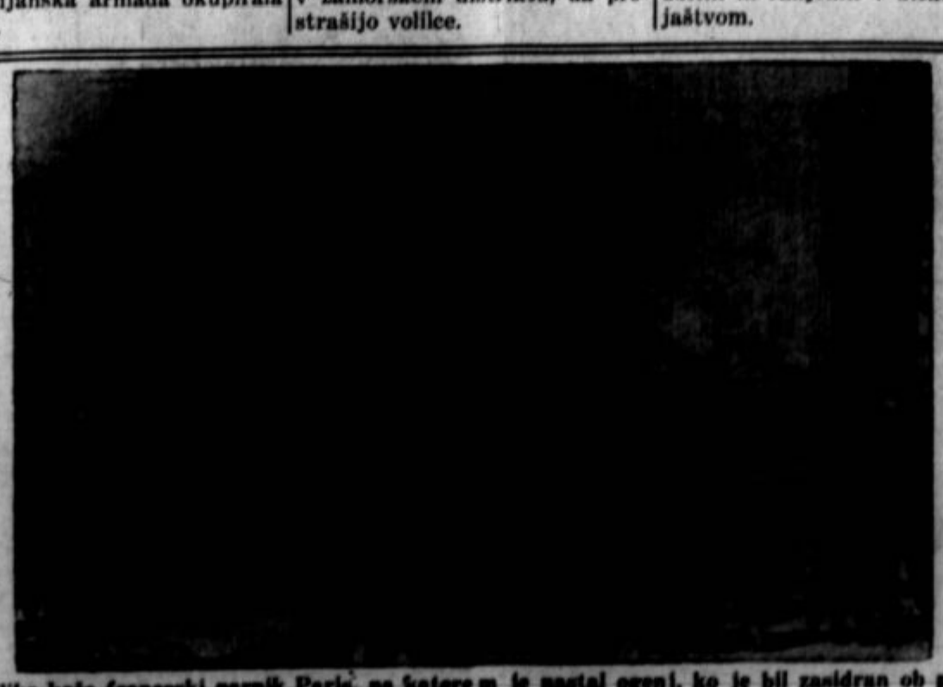

Slika kaže francoski parnik Paris, na katerem je nastal ogenj, ko je bil zasidran ob pomolu v Havru.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (razen Chicago) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $8.00.
Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.
Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (July 31, 1935), poleg vašega imena na naslovni pošiljki, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pošljite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

138

Roosevelt zdaj ve

Hitler je zadnji petek odgovoril Rooseveltu, da ne bo z nikomur konferiral o miru niti o svetovnih ekonomskih problemih. Glede 31 držav, ki mu jih je Roosevelt naštel, da so v nevarnosti napada, je Hitler cinično rekel, naj pridejo posamezno k njemu in se z njim pomenijo zaradi varnosti in miru. Končno je Hitler v istem govoru raztrgal mornarični dogovor z Anglijo in desetletno nenapadalno pogodbo s Poljsko rekoč, da Nemčija mora zdaj gledati, da dobi Gdansk nazaj v svoje roke in teritorialno zvezo z vzhodno Prusijo.

Hitler je spet jasno povedal, da on upošteva samo še silo orožja in vsaka mednarodna pogodba pri njem nič ne pomeni čim dela napotje njegovemu programu oborožene sile.

Roosevelt zdaj ve — kar je lahko vedel že prej; zdaj ve, da konference s Hitlerjem in Mussolinijem ne bo, da miru v Evropi ne bo — da miru sploh nikjer ne bo, dokler je fašizem na pohodu.

Hitlerjev govor je značilen v enem oziru. Niti z eno besedico ni omenil Rusije — čeprav se sovjetska vlada še vedno razgovarja z Anglijo in Francijo glede sporazuma za skupen nastop zoper fašistične napadalce. Hitler je sicer nekaj klepetal o "boljševizmu" na Španskem, katerega sta on in Mussolini zadušila, ni pa povedal, da bi se on in Mussolini morala zahvaliti za svoje uspehe v Španiji — Stalinu, kateri je tako dobro napeljeval vode na njun mlin.

Sovjetski general Krivicki, ki je vodil Stalinovo vohunsko službo v zapadni Evropi in kateri je bil poldrugo leto vodja tajne sovjetske intervencije na Španskem, piše zdaj v Saturday Evening Postu (New York), da Stalin neprenehoma išče zvezo s Hitlerjem in celo takrat, ko je Stalin ukazal ustreliti osem generalov sovjetske armade pod pretvezo, da so bili "v Hitlerjevi službi", je imel svojega emisarja v Berlinu, ki je ponujal pakt nacijskemu diktatorju. Ali ni v Hitlerjevem molku precejšnje potrdilo onega, kar razkriva Krivicki?

Dejstvo, da Hitler to pot ni omenil sovjetske Rusije in drugo dejstvo, da v razgovorih med Londonom in Moskvo do danes še ni prišlo do nobenega definitivnega rezultata, vsekakor kaže, da se Stalin še ni odločil, na katero stran pojde. Prav gotovo pojde tja, kjer dobi več koncesij. Če Anglija in Francija obljubita Stalinu več kot mu more obljubiti Hitler — ne bo Hitler prihodnjič molčal o Rusiji.

V tem hipu je najvažnejše to, kaj zdaj stori Roosevelt, ko ve, da je zaman pošiljati vabila in apele Hitlerju. V Evropi je odslej le dvoje mogoče: mir po Hitlerjevih pogojih ali vojna, če sta Anglija in Francija pripravljeni.

Kaj zdaj stori Roosevelt — in kaj sploh more storiti, če se mu kongres upre?

"VSAK PO SVOJE"

Alan Douglass piše v The Truth Seekerju:

"Zadnje čase je toliko načrtov demokracije kolikor je strank in slojev v Ameriki. Bogatinom na vrhu demokracija pomeni "stare čase", v katerih je majhna manjšina lahko udobno živela na stroške velike večine. Revežem na dnu pa demokracija znači osvoboditev iz izkoriščanja in enako priložnost za eksistenco vseh.

Father Coughlin ima tudi svojo demokracijo. Njemu ta beseda pomeni državo, ki mora biti pod vrhovno kontrolo katoliške cerkve in v kateri ne sme biti nobenega — Juda.

Celo Hčere ameriške revolucije imajo svojo sliko demokracije — to je popolno kontrolo belokožcev nad črnci. Samo beli ljudje smejo imeti politično, ekonomsko, socialno, civilno in kulturno svobodo! In Hčere pravijo, da čuvajo principe onih dedov, ki so se tepli v ameriški revoluciji!

Dokler bo osebni zaimek "jaz" imel prednost pred vsemi drugimi besedami našega jezika, toliko časa bo toliko "demokracij" kolikor bo 'jazov'."

ŠIROKA "NOVA LINIJA"

Kakor čitamo v The Truth Seekerju, je Earl Browder, tajnik in vodja komunistične stranke, postal aktiven vernik katoliške cerkve. The Nation pa poroča, da je Heywood Broun, znani člankar in "sopotnik", vprašal za vstop v katoliško cerkev.

Vsak čas pričakujemo, da bodo tudi fantje iz Pittsburgha ucedili za Browderjem in Brounom . . .

Glasovi iz naselbin

Iz coloradskih hribov

Crested Butte, Colo. — Spet bom nekaj povedal čitateljem, če mi bo urednik dovolil. Povem vam, da ima Prosveta pametnega urednika. Midva se ne poznava, ampak se mi vidi, da sem v pravem. Veseli me, ker so v listu vsake sorte dopisi, šaljivi in tudi podučni. Najbolj se nasmejem Tonetu Zidanšku, zastopniku Prosvete. Le naprej, Tone, še kakšno šaljivo povej. Čital sem tvoj dopis, kako so te "fiksali" v šoli. Spodaj bom tudi jaz nekaj povedal iz mojih šolskih let.

Včeraj, 23. aprila, ko je bil slovenski Jurij, je bilo še nekaj solnca, danes, ko pa je dan hrvatskega Jurija, pa pada sneg, da se ne vidi niti 10 čevljev daleč. Marca meseca smo imeli štiri čevlje snega in potem lepo vreme, da je sneg hitro izginil. Zdaj pa je zopet mrzlo tako, da moramo peči kuriti in gledati skozi okno zimske bogove. Poleg hiše imam 10 lotov, katere sem že pričel čistiti, toda mi vreme ne da. Zdaj me je zopet sneg pregnal v hišo.

Žena ima danes perilo. Ker je začela nekaj godrnjati nad slabim vremenom, ji pravim: "Mama, kaj se pa pridušaš." Ona: "Kaj ne vidiš, da sneg pada in ne bom mogla gvanta posušiti." Ko ji pravim, naj počaka meseca julija, ko bo dosti solnca, sem jo še bolj razjezil, ker pravi, da jo imam za bedaka. Mir v Bosni je nastal, ko mi pravi, naj jo pustim v miru. No, malo šale tudi ne škoduje. Še v listu je dobra.

Kar se tiče dela, ga ni bilo že en mesec nič. Majne so zaprli in le malo prijateljev je delalo, drugi pa so špancirali. Zdaj so pričeli delati za par dni, da bodo napravili za inšurenc, doktorja in kovača, a za jestvine pa ne bo nič. Tako delajo z ubogim delavcem. Rudarski kontrakt je potekel s 1. aprilom, novega pa nočejo podpisati. Operatorji že znajo. Jaz sem pri njih dobro zapisan že od leta 1914, ko so na 20. aprila pri Ludlowu Rockefellerjevi pobojniki morili žene in otroke. Od tistega časa me dobro poznajo, toda jaz vseeno živim. Toda tega se ni strašiti. Treba je naprej za organizacijo. Unija, to je vaše pravo. Če se podaste kompanijam, potem boste zakleti in sužnji. Jaz nisem bil nikoli za garjevca. Star sem že 68 let, pa bi še kakšnega deputija naklestil.

Povedal bom, kako sta me kaplanček in učitelj hotela "sfiksati" v šoli. Bilo mi je 11 ali 12 let, ko je prišel v šolo kaplanček ali fajmošter. Ker pri krščanskem nauku nisem bil posebno pozoren in mi je vse drugo rojilo po glavi, me pokliče katehet, naj pridem k njemu, da mi jih bo naložil z brezovko, ki je imela 25 vršičkov. Ker meni ni bilo za tako mazilo, sem zbežal pod klop, odkoder me ni mogel dobiti ne kaplan ne učitelj in niti oba skupaj. Ko sta videla, da me ne moreta prijeti, sta vse otroke pognala ven in se potem še z večjo silo zagnala proti meni. Ker me pa le nista mogla dobiti v pest, sta sklenila, da me bosta samega zaprla v šoli in me sestradala. Župnik je opoldne odšel domov na kosilo in prav tako učitelj.

Ko sem videl, da sem zaprt, sem pričel kričati kot divji volk, toda sem hitro spoznal, da s tem ne bom prišel daleč. Mislil sem, da me ne bosta ugnala in storil sklep, da odprem okno in skočim ven, čeprav je precej visoko. To sem tudi napravil. Pri skoku sem se res nekoliko pobil, da sem šepal. Ko pridem domov ob pol ene, me mati vprašа, kje sem se zamudil. Hitro mi napravi kosilo, da se zopet vrnem v šolo. V šolo pa nisem šel ne tisto popoldne, ne prihodnja dva dneva.

Tretji dan pride k mojemu očetu pandur ali policaj, ki mu prinese pozivnico, da mora k fajmoštru in učitelju na zagovor, ker sem izostal iz šole dva dni in pol. Očetu sem povedal, da zato nisem hotel iti, ker sta me župnik in učitelj hotela pretepati. Moj oče je takoj z menoj potegnil in obema povedal, da njegovega sina ne bosta pretepala. In me tudi nista. Potem sem imel lep mir. Pridno sem se učil in tudi oba, fajmošter in učitelj sta me rada imela.

Tukaj je umrl moj bratec (bratranec?) Martin Vržuh, star trgovec. Na 16. aprila se je podal v bolnišnico na operacijo, toda se ni več prebudil. Ostavlja ženo in osem že odraslih otrok, ki vodijo biznis. Pokopan je bil na 19. aprila. Pogreba so se udeležila tri društva in ljudje so prišli od blizu in daleč. Pokojnemu bratu naj bo lahka ameriška gruda, njegovim preostalim pa naše iskreno sožalje.

Paul Panian.

Plesna veselica Orla

Pueblo, Colo. — Naznanjam članstvu in drugim, da bo društvo Orli 21 SNPJ priredilo plesno veselico v nedeljo dne 7. maja v Slovenskem domu. Dolžnost vseh članov je, da se gotovo udeležimo te veselice in pokažemo, da smo za napredek naše organizacije. Modrovanje na sejah, kaj vse se lahko stori za društvo, ne drži. Pokazati je treba aktivno in nekaj prostega časa posvetiti društvu. Samo odbor tudi ne more vsega storiti.

Vstopnina bo za moške 35c, za ženske 15c. Vstopnice dobite pri tajniku. Prošeni ste, da se nekoliko potrudite, da bo čim boljši uspeh.

Vsem članom je znano, da je društvo Orel zadnjih 20 let vsako leto proslavljalo mednarodni delavski praznik Prvi maj. Letos na žalost ni bilo tega. Kaj je vzrok, je znano tistim, ki se udeležujete sej. Prepiri nekaterih članov so ubili vse veselje še tisti mali skupini, ki se je trudila dolga leta, da je bilo naše društvo najbolj na glasu v naselbini in tudi najbolj aktivno na dramskem polju. Vsa naselbina je imela spoštovanje do našega Orla.

Danes pa že vrabci na strehi čivkajo, da ne znamo drugega kot prepirati se. Ali ni to žalostno za tako cvetoče društvo kot je bilo naše pred leti? Skrajni čas je, da opustimo te naše napake. Še se da popraviti, samo malo požrtvovalnosti je treba in se bo vse uredilo in bo društvo zopet dobilo tisto privlačnost kot jo je imelo pred leti.

Večkrat se poudarja, da sem jaz tista grešna duša, da pride do prepirov. Rečem naj tole: Delal sem z veseljem in Orel je tudi imel uspeh. Začela pa se je gonja od nekaterih članov proti meni in vsem tistim, ki smo se trudili za društvo. Naj samo tojiko rečem, da ne morejo biti pravični niti ponosni na svoje zakulisno delo. Tistemu članu, ki mi je pisal, povem, da je v zmoti. On pravi v pismu: "Rekel sem in še rečem, da društvo Orel ni Orel, pač pa Boltezarjevo društvo." Ako je bilo moje do sedaj, naj od danes naprej dobi priimek tistega dopisnika, ki mi je pisal tako inteligentno pismo. Samo to bom zahteval, da bo toliko delal za društvo kot sem jaz. Zavist in nevoščljivost sta spravili že marsikakšno podjetje in organizacijo v propast. Mar naj doleti taka usoda tudi naše društvo? Ako ne bo tega konec, bom objavil vsa pisma, katera mi je pisal tisti član, potem pa naj članstvo sodi, kdo je za prepire. Še zmeraj sem bil za to, da se malenkosti poravnajo na miren način. Toda tudi potrpežljivosti je enkrat konec.

Še nekaj. Gl. predsednik Vincent Čainkar pride v Colorado v par mesecih in bo s sabo prinesel tudi jednotine slike. Upam, da bomo takrat pokazali našo bratsko dolžnost, ko bodo te zanimive slike predvajane v našem Narodnem domu. Več o tem pozneje. Pa brez zamere in na svidenje v nedeljo zvečer dne 7. maja na veselici društva Orel.

Frank Boltezar, predsednik.

Predavanje o stari domovini

Milwaukee, Wis. — Naznanjam tukajšnjemu slovenskemu občinstvu, da bo prihodnjo nedeljo, 7. maja, pričetek ob 2. popoldne, predaval v dvorani SST Frank Zaitz, urednik Proletarca in predsednik nadzornega odbora SNPJ. Predaval bo o svojih vtisih, katere je lani dobil v stari domovini in v drugih krajih Evrope. Sploh bo govoril o današnjem evropskem položaju in nam povedal mnogo zanimivega. Vstopnina prosta. Menda ga ni rojaka, ki bi ga ne zanimalo, kako žive naši v starem kraju. Udeležite se tega predavanja v velikem številu.

Joseph Ule, 16.

Proslava hrvatskega društva

Lyons, Ill. — Prihodnjo nedeljo, 6. maja, ima društva 278 HBZ svojo 35-letnico v Chateau Casino, 7848 Ogden ave., pričetek ob 2:30. Govoril bo predsednik HBZ Ivan D. Butković in predvajane bodo slike iz Hrvatske in od tukaj. Igral bo tamburaški zbor Jadran. Vstopnina 25c.

Frank Vidmar.

Adamič v lasallskem tisku

La Salle, Ill. — Tukajšnji list The Daily Post-Tribune je 24. aprila priobčil članek Louisa Adamiča, v katerem razpravlja o antifašističnih beguncih, ki prihajajo v Ameriko radi persekucij v Evropi. On priporoča, da Amerika da zavetišče tem beguncem, kakor ga je dajala v preteklosti. Razvidno je, da je Adamič že postal toliko prominenten, da prinašajo njegove članke že tudi zakotni lokalni listi. Njegove članke je večkrat opaziti tudi v ameriških revijah.

Frank Petek.

Shod in premične slike

Waukegan, Ill. — Prihodnjo soboto, 6. maja, bo v Slovenskem narodnem domu zadružni shod oziroma predavanje v izobraževalne namene. Pričetek ob 8. uri. Predvajane bodo tudi premične slike iz zadružnega gibanja. Vabimo vse občinstvo, da pride na to predavanje in predvajanje zadružnih filmov. S tem pokažemo, da se zanimamo za izboljšanje človeške družbe. Predaval bo Ivan Molek, misleč, urednik in govornik brez fraz. Kdor je v dvomu, naj se potrudi in ne bo mu žal. Pri vhodu nekdo dobi tudi srečno številko. Ženske bodo vsem postregle s prigrizkom. Vstopnina prosta.

Izobraževalni odsek zadruge.

"Srce in denar" v Barbertonu

Barberton, O. — V soboto zvečer dne 6. maja ob 7. uri priredi dramsko društvo Slovenija spevoigro "Srce in denar" v dvorani društva Domovine na 14. cesti. Igra je jako lepa, zato tudi vabimo vse prijatelje drame in petja, naj nas posetijo omenjeni večer. Po igri bo ples. Odbor je na delu, da ugodi vsem. Igralci se trudijo z vajami, mi pa se potrudimo, da jih gremo pogledat, kaj so se naučili. Torej na svidenje v soboto zvečer.

Mary Šuštaršic.

Vesti iz Bridgeporta

Bridgeport, O. — V soboto dne 29. aprila sta se tukaj poročila Leo Grchar, blagajnik društva Cardinals 640 SNPJ, in Mary Straus. Upamo, da bo tudi Mary postala članica društva 640. Leo je zelo dober fant in ga ima vse rado, kakor tudi Mary. Obilo sreče!

Na naši prireditvi na 15. aprila je neka žena ali dekle naredila pomoto in vzela površnik matere tajnice društva 640 Helene Straus. Ako to čita, se prosi, ako ga vrne prizadeti in dobi svojega nazaj.

Na koncertu na 29. aprila so nas uradniki društva 407 SNPJ iz Windsor Heightsa, W. Va., obvestili, da tamkajšnje društvo SSPZ ne priredi veselice na 18. maja, kakor sem zadnjič poročal. Vršila se bo enkrat pozneje.

Jaz moram biti zelo dober človek in precej poznan, kajti še celo ljubljanski škof dr. Rozman me vabi na svoj katoliški kongres, ki bo v Ljubljani. Ob koncu seveda ne pozabi omeniti, ako je mogoče kaj finančno pomagati, kar je menda namen tega vabila. Zakaj pa ne? Ampak ni naletel na pravega Jožeta.

Na 1. maja je tukaj velika slana napravila dosti škode, ker je bilo že vse v cvetju. Če nas ne tepe to, nas pa drugo, tudi vreme.

Joseph Snoy, 13.

To in ono iz Clevelanda

Cleveland. — V prvi vrsti naj omenim, da je podarjeni asesment v znesku $37,500 od strani SNPJ napravil prav dober vtis na članstvo. Res ni dosti prišlo na posameznika, vendar je članstvo zadovoljno. Še boljši vtis pa je naredila jubilejna priloga Prosvete, ki je bila nekaj imenitnega, nekaj, kar ne pomnimo v zgodovini naših podpornih organizacij, nekaj, na kar smo člani SNPJ lahko ponosni, nekaj, kar nam naši nasprotniki gotovo ne privoščijo.

Pred par tedni sem imel posebno srečo, da sem se srečal z nekim članom tistega društva, ki sliši na ime "najsvetejšega". Ponudil sem mu jubilejno izdajo Prosvete s pripombo, naj jo gotovo pokaže tudi njih duhovnemu vodju rev. Omanu. Ampak ta najsvetejši rojak mi je povedal, da gospod Oman že imajo take cajtenge in da jih je zadnjič pokazal tudi drugim na nekem sestanku, ki so ga menda imeli radi Barbiča, ker so preveč v zagati. Vsaj tako sem razvidel iz nekaterih besed, ki jih je slučajno nehote izpustil. Najsvetejšemu rojaku sem rekel, da me veseli, da ima gospod Oman že te posebne cajtenge, da jih pregleda in še komu pokaže. Smola je bila v tem, da ta najsvetejši možakar ni mene dobro poznal, jaz pa sem njega.

(Dalje na 3. strani.)

Člani Splošne mornarske unije (CIO) v uradu organizacije v New Yorku se vpisujejo kot piketi v zvezi s stavko, katero je unija oklicala proti Socony-Vacuum Oil Co.

Kemija v človeškem telesu

Glede delovanja naših prebavil so mislili pred kratkim, da so povedali vse bistveno, če ga primerjali z veliko kemično industrijsko pravo, ki ji je naloga predelavati zamotano stavljene snovi živalskega in rastlinskega izra tako, da lahko preidejo v človeški organizem ne da bi jih ta občutil kot nekaj tujega. Vsodsek črevesja ima po tej teoriji svojo določen nespremenljivo nalogo, hrana mora po sili zi neštete toge izbokline in vbokline črevesn žlez ter res, med katerimi ostaja dalj ali ma časa ih se razčlenjuje.

Že ta podoba je bila sposobna povzročati višje občudovanje, kajti ves proces presnove dogaja v redu, ne da bi nam bilo treba sam posegati vanj in ne da bi tudi mogli posega Tu pa tam nastane kdaj slučajen ropot v naš trebuhu. To je vse, kar občutimo o teh ta važnih in zamotanih dogajanjih v nas.

Nove raziskave o delovanju prebavil pa k žejo, da je še dosti bolj skrivnostno in izna ljivo, nego sme smatrali po dosedanjih teorij o togosti služniških struktur v črevesju. Raz kava zelo majhnih odsekov živega črevesja, so ga napolnili s kontrastno hrano, je nam pokazala, da se relief sluznic med prebavnim lom na istem mestu neprestano spreminja, prav mišičje črevesnega ostenja, ki leži b daleč, počiva. Na vsakem poljubnem mestu po potrebi tvorijo izbokline, gube, brazde r lične velikosti in višine in te ostajajo toliko sa, dokler so za prebavno delo pač potreb na kar se zopet zravnajo in izgladijo.

Kot nosilce teh sprememb so ugotovili lok no spremenljive količine limfatske tekočine, se v žilju in luknjah vmesnega tkiva nabira z v prava jezera in reke, potem se pa spet odte na druga mesta. Posledica je ta, da je "gor je" sluznic na vsakem baš delujočem mestu pravi revoluciji, v neprestanem spreminja oblik.

Učinek tega je ta, da se črevesna širina sluzniški plasti isto tako neprestano spremi ne da bi mišična plast ostenja pri tem kaj de vala. Vsaka razširitev ima za posledico, da vsebina črevesja vsrka globoko v vbokline, v ka zožitev pa jo požene spet preko grebe gub v sosedne doline. Tako se hrana nepre no meša. Vsak delček hrane lahko pride v tik s tistimi izločinami črevesnih žlez, ki ga rejo predelati.

Samodejni pregibi reliefa črevesnih slu pa ima še drug učinek, ki je nemara še važ nego mehanično premešanje hranilne tekoči ki se pomika počasi navzdol. Organizmu pot namreč ni potrebno, da bi določena dela preb opravljal na določenem mestu, temveč si črevesje začasno samo stvori večje ali manjše tirne in prebavne predele tam, kjer jih ba trebuje. Ta metoda je tako genialna, da kuša narava s tem zopet tudi še tako dobro or niziran industrijski obrat.

Da more kakšna kemična tovarna racio no delati, morajo biti njene naprave, kakor mo, na stalnih mestih in tako razporejene, pridejo po najkrajši poti do posameznih pred valnic. Vsak izmed teh oddelkov industrij ga obrata ima svoje posebno delo, svoje po ne stroje in posebne delavce.

Največja zmešnjava bi nastala takoj, čim opremo dveh sosednih dvoran zamenjali ali bi specialnim delavcem kakšnega oddelka p na um, da bi začeli proizvajati kakšen vm produkt, ki ga normalno proizvajajo v drug oddelku. V živem nasprotju s to enostranos in nespremenljivostjo industrijskih naprav je vsestranost narave, ki si gradi svoje de nice in stroje tam, kjer jih baš potrebuje, sicer še tako, da more na istem mestu zgra zdaj naprave te, zdaj naprave druge vrste, kar jih po uporabi spet razdira. Pri tem pa pride do nobenega nereda in zmešnjave v n nem proizvajalnem procesu.

Kaj se zgodi v eni uri

Neki kanadski statistik se je spravil na da bi v številkah povedal, kaj se na svetu godi v eni uri. Te številke dokazujejo, k malenkosten je poedin dogodek, ki ga smat mo kot silno važnega, v primeri z vso vrsto dobnih dogodkov.

Najvažnejši dogodek v človekovem življe je pač njegovo rojstvo, je dejal neki dovti filozof, toda v kratkem času 60 minut se pri ri na zemlji okrog 5000 takšnih dogodkov. I časno se okroglo 4600 ljudi poslovi od te d ne solz, tako da ostaja vedno še znaten pre žek 400 ljudi.

Zelo slabo spričevalo o moralnih kvalite "krone stvarstva" je dejstvo, da se v isti zgodi nič manj nego 198,000 prestopkov raz zakone. V istem času obsodijo kakšnih 172 oseb.

Po kruhu in obleki so novine menda naj neobhodno potrebna potrebščina našega vs danjega življenja. Zato ni čudno, da izide v ni uri nič manj nego 1 milijon 700,000 iz dov dnevnikov. Filmska industrija izdela v stem času 57 km filmov, 7500 novih avtomo lov zapusti svoje tovarne, 1,250,000 pisem kart se poda na svoja bolj ali manj dolga po vanja in 115,000 brzojavk dostavijo istoda prejemnikom. V isti uri ubijejo lovci 35,0 živalskih bitij vseh vrst.

V tej uri napravi naša zemlja, ki je ne kaša doslej noben avto in nobeno letalo, kar tiče brzine, 1776 km poti okrog sonca, pre ti pa mora pri tem 1800 viharjev in ne medtem ko pade nanjo 400,000 meteorjev drugih teles iz vesoljstva.

Novice z starega kraja

Slovenije

Strahovit zločin v Kamanju

Novo mesto, 13. aprila. — Na liki ponedeljek se je podal 36-ni čevljarski mojster Martin manič iz Božakovega na Vi-lino po kupčijskih opravkih. d se je bavil poleg obrti z na-povanjem surovin govejih , zato je imel s seboj vedno ecej gotovine. Ko je opravil v vodini, kjer je prejel tudi ne-j denarja za naročeno blago, je podal s svojim vajencem ancetom Kosom še v Obrež. oro sta opravila, nakar sta se dovoljno vračala proti domu. ročnem vozičku sta peljala govejih kož v skupni teži 80 . Srečno sta dospela do posta-Kamanja, kjer stoji na na-otni strani velika zgradba Vi-rske zadruge.

Bilo je v mraku, ko se je iz go-liških prostorov zadruge raz-lo neubrano petje pijancev hreščanje raznih instrumen-. Nekaj gostov je Nemaniča rabilo pit. Moža je poznalo vse, radi obrti pa tudi po dobroti. d, ki drugače ni pil, se je po-bilu odzval zgol iz uslužnosti. stov od vseh vetrov je bilo v stilni kakih sto. Med njimi je tudi precej Ljubljančanov, so prišli na dobro kapljico s oldanskim vlakom. Nemaniča obkrožila družba domačinov je moral piti iz raznih kozar-. Takoj mu je pijača stopila glavo. Začel je brž še on kli-i pijačo na mizo in je vsako-t pisčal s stotakom. Tako so kateri mračni tipi videli, da i-dosti gotovine in so brž sko zločin.

V veselem razpoloženju so de-ta povabila Nemaniča tudi k su. Ko je opolnoči hotel Nema-zapustiti pivnico, ga je druž-e zadrževala, vendar se je poslovil in odšel. Ko sta va-ec in on zunaj poprijela za vo-k, sta iznenada skočila nad maniča dva moška. Oba sta valila nanj z nožema. Vajenec rž odskočil in opazoval, kaj se di. Napadalca sta svojo žrtev ekla do železniških pra-, ga tolkla, preiskovala ter mu zela gotovino. Nato sta polo-glavo nesrečnega Nemaniča telezniški prag in sta mu z i zadala več hudih ran. Raz-zila sta mu tudi hrbet. Na na-denčevo in vajenčevo vpitje priši iz Vinarske zadruge sa-dve ženski. Prva je zaklica-naj puste moža v miru, da ne de Vinarska zadruga na slab . Druga je pokazala več po-na in je hotela napadalcema vetiti v obraz. Dobila je silno o, nakar je odletela v velikem u in se razbila. Obe ženski sta tem dogodku pobegnili. Isto storil tudi vajenec Kos, ki je rjal z vozičkom domov, da o odku obvesti mojstrovo ženo. zbegana se je žena z vajen-podala na kraj napada. Šele dolgem iskanju se jima je po-čilo, da sta našla ranjenca v loboki greznici, kamor sta ga zavlekla zverinska zločinca, ovo prepričana, da je Nemo-mrtev. Bil je v globoki neza-ti in ves zalit s krvjo. Žena klicala ljudi, da so ji poma-dvigniti moža iz greznice. K i je bilo v jami le malo ne-ge, sicer bi bil nesrečnik go-utonil. Po očiščenju in za-ih obvezah so siromaka pre-jali na njegov dom, od tam s prvim jutrnjim vlakom v niščnico usmiljenih bratov v em mestu, kjer je ranjenca riral primarij dr. Pavlič. Ne-ž leži od časa našega poro-že 48 ur v breznadnem stan-in v nezavesti.

Ljudje vsega okraja so po tem snem zločinu močno razbur-i in pričakujejo, da bosta zlo-ca kmalu v rokah pravice. ogo nelaskavih besed pada po dogodku tudi na račun Vi-rske zadruge, ki vzdržuje go-ski obrat. Ljudje sodijo, da ruga, ki je dobila visoko dr-no podporo, ne bi smela na ono prodajati pijače in vzdr-ati v ta namen lastnega lo-a na škodo gostilničarjev, ki ajo svoje obveznosti točno olnjevati.

Dare najdbe v radovljiškem okolišu

Jesenje, 14. aprila. — Lansko em je objavilo "Jutro" poro-čilo o starih lončenih ceveh, najdenih pri izkopavanju v bližini Otoč, in pomaknilo njihov izvor v rimsko dobo. Tej domnevi je kmalu sledilo pojasnilo iz Ljubna, češ da so omenjene cevi delo nekdanjih ljubenskih pečarjev. Dne 12. aprila pa smo imeli priliko čitati v "Jutru" vest o številnih starinskih najdbah v okolici Kamne gorice.

V zvezi z izvajanji, tičečimi se kamnogoriških najdenin, se je pisec iz Kamne gorice dotaknil tudi izvora otoških cevi ter je ponovil domnevo, da so del vodovoda, zgrajenega za časa starih Rimljanov. Hkratu je kategorično zanikal možnost, da bi bile cevi ljubenskega izvora, češ da početki ljubenskega pečarstva in lončarstva segajo komaj 200 let nazaj. Seveda bi pri uvaževanju tega datuma morali imeti vidno vlogo zapiski, ako bi hoteli pripisati izdelavo omenjenih cevi ljubenskim pečarjem. Toda čeprav segajo po teh informacijah začetki ljubenske tradicionalne obrti v najboljšem primeru le 200 let nazaj, je vendar resnica, da se l. 1538 omenja v Ljubnu lončarska zadruga. Če se torej tako zgodaj omenja že zadruga in ne njena ustanovitev, je jasno, da početki ljubenskega lončarstva segajo še daleč nazaj, kajti pri tedanjem razvojnem tempu je moralo od malenkostnih začetkov obrti do ustanovitve zadruge miniti precej časa. Iz navedenega jasno sledi, da moramo iskati začetke stare ljubenske obrti v 15. stoletju, če že ne v 14. stoletju. S tem je pa podana možnost za domnevo, da so vodovodne cevi iz Otoč prej ljubenskega kakor rimskega izvora. Za tako trditev govorijo tudi majhna krajevna oddaljenost (15 minut), cenenost lončarskega materiala in izredna trpežnost ljubenskih izdelkov.

Omeniti moram, da najdba v Otočah ni edinstven primer. Pred leti je namreč našel g. Ambrožič iz Ljubna pri popravljanju svoje hiše slične cevi, za katere bi spričo že od nekdaj dobro razvite lončarske obrti v tej vasi pač nihče ne mogel trditi, da so drugačnega kakor domačega izvora. In če so v Ljubnem uporabljali in izdelovali cevi za vodovod, je zelo verjetno, da so jih Otočani posnemali in da so najdene lončene cevi v Otočah delo ljubenskih lončarskih obrtnikov, da so torej mlajšega datuma, kakor domneva pisec iz Kamne gorice.

Pripomniti moram, da se je zadnji čas pri nas uveljavila manija, smatrati vsako izkopnino za ostanek starodavne tuje kulture, bodisi keltske, japodske ali pa rimske. Naš narod ima svojo zgodovino, in zgodovina našega naroda jasno govori, da naše ljudstvo od naselitve do danes ni držalo rok križem, ampak je ustvarjalo. Zakaj bi torej ne ležalo skritih pod zemljo tudi nekaj dokazov naše narodne delavnosti? Zakaj bi morali pripisovati vse najdene naprave neslovanskim prednikom na ozemlju našega naroda? To je greh nad našim narodnim ponosom, to je greh nad zgodovinsko stvarnostjo! — Velušček Ciril.

DROBIŽ IZ PRIMORJA

Velik gozdni požar. Na Nanosu je izbruhnil velik požar v gozdu, ki je last zavoda za agrarno obnovo Treh Benečij. Vzroki požara niso znani. Požar se je razširil na 12 ha gozda. Iz Vipave so poslali takoj večji oddelek pehote, karabinjerje in gasilce na Nanos, da bi preprečili večjo katastrofo. Ves ponedeljek so kopali jarke in podirali drevje v velikem loku okrog gorečega gozda. Po 12 urnem napornem delu jim je končno uspelo požar omejiti. Podjetje je utrpelo veliko škodo, ki so jo ocenili na dobrih 30,000 lir.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani.)

Prav res me veseli, da nam še naši hudi sovražniki delajo reklamo. Gl. odboru SNPJ vsa čast, ker je izdal to izredno številko Prosvete, katero bo večina članstva hranila v spomin 35-letnice jednote. Prav tako čestitam tudi za podarjeni asesment.

Zadnjih par dni smo imeli pri nas izredno vroče, a danes, 26. aprila, pa dežuje. Naši rojaki imajo na dnevnem redu obdelavanje vrtov in pravijo, da se je to letos že močno zakasnilo.

Že zadnjič sem omenil in pravim tudi danes, da je ta Barbič od samega zlodja. Noče pa noče prenehati z vožnjo poulične, kot to tako goreče žele najsvetejši možje. On jo še bolj podi po St. Clairju, posebno ko vozi mimo A. D. in tistega prostora, kjer je največ tistih, ki se svetijo. No, saj veste kje je to — tam pri North American banki. Mi mismo krivi, ako Barbič noče prenehati s pilotiranjem poulične. Zadnjič je vozil tudi samega rev. Hribarja, ker on nima svojega vozila. Vsaj tako sem lišal.

Prav rad bi povabil v našo metropolo naša dva dopisovalca, Toneta Zidanška in Jacka Yerta iz Sharona, Pa. Oba bi se pri nas dobro počutila. Z Barbičem bi se vozila, železno vodo pila, pa tudi okusnih smodk bi ne manjkalo in končno bi se še pozdravila z Antonom Grdinom.

Včeraj sem se slučajno sestal z zavednim rojakom Johnom Žigmanom iz Strabana, Pa. Bil je pri nas po opravkih in na obisku svojih dveh bratov Franka in Toneta, ki živita v Clevelandu in sta poznana kot kulturna delavca in tako tudi zvesta naročnika Prosvete in Cankarjevega Glasnika. John mi je povedal, da je upravitelj in tajnik dvorane društva Postojnske jame 138 SNPJ. On je tudi humorist in v njegovi družini je prijetno biti. Škoda, da nisem imel več časa na razpolago in prav tako on, ker je rekel, da odhaja še tisti večer. Tone Zidanšek večkrat pohvali Strabančane in njih mesene smodke. No, tudi pri br. Žigmanu se pozna, da jih rad kadi, ker mož je izredno dobro pri sebi in ne bo še sušice ali "flu". Johnu Žigmanu in vsem kraškim in drugim naprednim rojakom v Canonsburgu in Strabanu želim vse najboljše. Spominjam se, ko sem bil ob priliki mojega potovanja večkrat med njimi in sem se vselej izborno počutil. Pozdravljeni!

Kot se sliši, bodo imeli clevelandski mladinski zbori v bližnji bodočnosti velik koncert oziroma festival v Pittsburghu. Ako se ne motim, ti zbori štejejo skupaj 500 mladih pevcev in pevk v starosti 8 do 17 let. Pomislite: 500 življenja polnih mladih in dobro izurjenih pevcev! Ko zagrmijo na odru, to vam je užitek. Naši rojaki v Pittsburghu in okolici imajo najlepšo priliko, da se udeleže tega mladinskega pevskega festivala. Kdo se ne spominja njih nastopa na zadnji konvenciji SNPJ v Clevelandu? Ali ni bilo to nekaj izrednega, nekaj, kar vidite ali slišite prav redkokdaj ali pa nikdar v življenju? Upam, da naši rojaki v okolici Pittsburgha ne bodo zamudili te izredne prilike. Kdaj bo ta festival, bo poročal odbor, ki ima to stvar v rokah.

Pri Slovenskem delavskem domu na Waterloo (v Collinwoodu) je vse pripravljeno, da se dozida še ena velika stavba poleg doma, na vrtu. Ta stavba bo služila spodaj za balincanje, zgoraj pa za keglanje. Z delom se prične kakor hitro bodo izdelani arhitektni načrti. Stavba sama bo stala okrog $22,000, oprema kegljišč in drugo pa okrog $15,000. Zadnja delniška seja je z veliko večino dala direktoriju polno moč, da prične s tem delom. Vseeno pa moramo direktorji dobro premisliti, posebno v teh težkih časih. Mnogi pravijo, da se bo ta sport izplačeval in da je treba pri vsaki stvari korajže. Kljub temu imamo nekateri pomisleke, nismo pa direktno nasprotni. Želimo, da bi se stvar posrečila in izplačevala. In večina tako ali tako odloči. Torej korajža in šnajt, pravijo naši fantje in možje. Bingo!

Kaj pa nesrečna Jugoslavija? Kot izgleda, je že v krvavih fašističnih krempljih. Še malo počakajmo, pa jo bodo rablji mesarili. Izdajalci in svinje, ki dobivajo svoje inspiracije iz Rima in Berlina, so storile vse, da jo usmerijo v osišče Rim-Berlina. Kar nista dokončala izdajalec Stojadinovich in klerikalec Korošec, sta zdaj dokončala knez Pavle in Cincar Markovich. Ej pa tudi klerikalci bodo okusili krvavi nacijski režim, kot ga v Nemčiji. Ubogo ljudstvo, ki se sedaj nahaja pod goro Golgoto, pod goro trpljenja. Nesramni izdajalec in mešetar z marelo nesramno prodaja in izdaja male narode. Upajmo, da tudi on ne uide kazni.

Anton Jankovich, 147,
zastopnik Prosvete.

Poročilo zastopnika

Sharon, Pa. — V začetku aprila sem vabil občinstvo iz raznih naselbin na veliki koncert, katerega so priredili trije Vadnalovi bratje in sestra iz Clevelanda na 15. aprila v korist našega Slovenskega doma. Ne bom omenjal podrobnosti, ker so to storili že drugi, rečem pa, naj bo vsakemu žal, ki se ni udeležil tega koncerta. Kakor je že br. Yert poročal, smo se večinoma razšli šele proti jutru, in sicer precej bogati, pa ne na žepih, marveč na modrosti. Mrs. Vadnalova se je pred nastopom dolgo pogovarjala z menoj in obžalovala, da se nisem udeležil koncerta na 18. marca v Pittsburghu. Čitala je tudi moj dopis v Prosveti.

Na 16. aprila pa so obiskali naš Slovenski dom trgovec Anton Knaus, njegova mlada soproga, gospodična Rolich in gospodična Dermota iz Librayrja. Slednji sta uposleni v Knausovi trgovini in je Tone zelo zadovoljen z njima. Le škoda, ker je ves dan deževalo. Ob 3. pop. so se poslovili od nas in obljubili da nas obiščejo na kakem pikniku. Tudi gospa Dolenc iz Librayrja mi je obljubila, da nas obiščejo to poletje in mi izročila velik zavitek mesenih smodk za moj 74. rojstni dan, češ da ne bom lačen ta dan. Hvala za darilo!

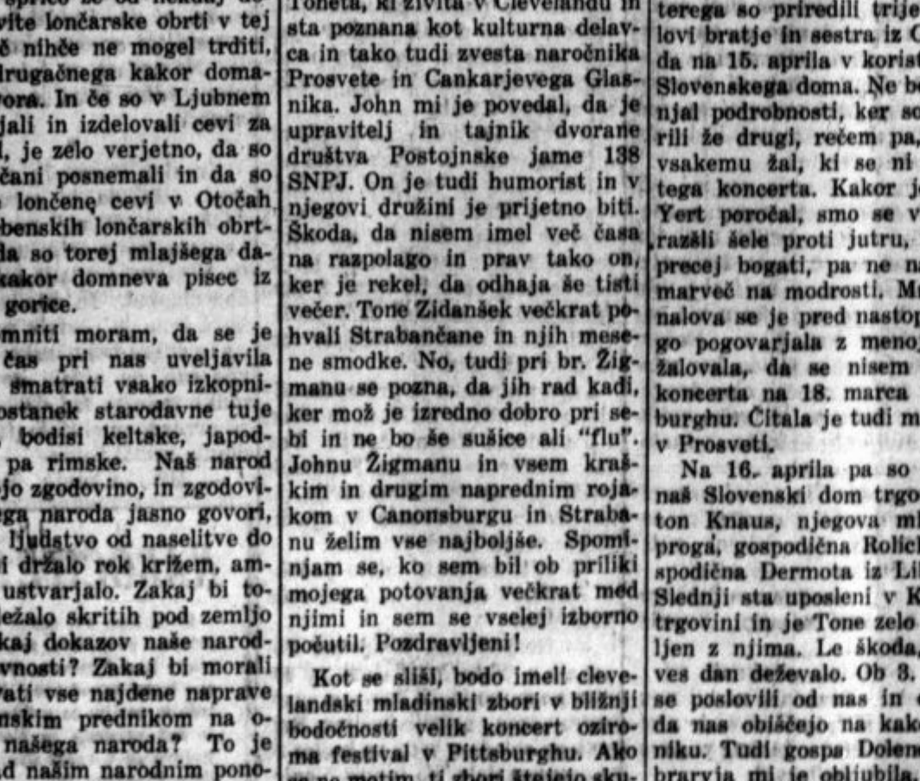

Mornarji v Portsmouthu, Va., čitajo naznanilo o vrnitvi ameriške bojne mornarice na Pacifično morje.

Pogled na jez Warragamba v New South Walesu, Avstralija.

Odgovorni urednik

V zlatokopskem mestu Leadvillu v Coloradu je začel podjeten Američan iz Minnesote, ki mu je bilo Thomas Biggers ime, izdajati leta 1859 svoj dnevnik. Dal mu je ime "Večerni počitek zlatokopov", in v njem je objavljal razen lahkih, ganljivih zgodb tudi vsa poročila, ki so mu jih prinesli na hitro poiskani sotrudniki iz salonov, rudnikov in z družinskih slovesnosti. List je imel dosti bralcev, toda ti bralci so bili skoraj sami pustolovci in delno zelo sumljivi ljudje, ki so čez dan brskali okoli mesta za zlatom, zvečer pa polnili gostilne.

Nekega dne je Biggers prinesel naslednjo novico:

"Snoči sta se dva petelina Jim Crack in Jim Freeman preveč napila v gostilni Mrs. Simpsonove. Oba idiota, ki sta po vsem mestu znana zaradi svoje podlosti, sta drug drugega dolžila, da sta ušla iz jetnišnice. Najbrž je to pri obeh resnično. Nazadnje sta v divji jezi planila drug na drugega in se začela obdelavati z nožem. Mr. Jonathan Smith, ki se nekoliko razume na ranocelništvo, nam sporoča, da bosta oba umrla. Mirni leadvillski meščani za obema pretepačema in kaznjencema ne bodo jokali."

Samo po sebi je bilo to poročilo prav nedolžno, saj je po svoji vsebini in načinu pisanja ustrezalo temu, kar so bralci listov takrat zahtevali. Netočno pa je bilo prerokovanje Mr. Smitha, in to je postalo za urednika usodno.

Mr. Biggers je pisal eno svojih krotkih zgodb, ko so iznenada zarohneli težki koraki po stopnicah. Vrata so se odprla in se s treskom zadela v zid. Orjaški možak, ki je imel svoj široki, rdeči obraz ves prelepljen z obliži, je vstopil. Za pasom je nosil dolg nož in v roki ogromen pihalnik.

Obiskovalec je zaloputnil vrata in se počasi približal Biggersovi mizi.

"Ali ste vi odgovorni urednik tega lista?" je vprašal.

Mr. Biggers je ostal miren.

"Ne!" je odvrnil. "Jaz sem samo sotrudnik. Urednika ni tu."

"Ga bom pa počakal!" je zapihal zlovestni gost in sedel na stol. "Vi tudi niste napisali zlaganega članka, kjer je rečeno, da sva jaz in moj prijatelj Ted Freeman kaznjenca, kaj?"

Mr. Biggersu se je posvetilo.

"Kaj pa vendar mislite, mister Crack!" je vzkliknil. "Poznam vas kot častivrednega meščana in prav bolelo me je, da je moj šef pustil takšno obdolžitev v list."

"To me veseli!" je dejal Crack. "Vaše ste mi in ko bom spravil vašega preteklega šefa s poti, boste vi prevzeli vodstvo lista! Moj prijatelj Ted in jaz sva se nekoliko sporekla, zdaj sva pa se spet pobotala. Prav za prav jo hotel on obračunati z Biggersom, pa sem ga prehitel. Kdaj pa misli dedec priti?"

Biggers je v zadregi pogledal proti oknu, in si ni vedel pomagati. Tedaj je zagledal moškega, ki je čez trg hitel proti hiši. Moža z obešenjaškim obrazom in vsega prelepljenega z obliži . . . "Tamle prihaja!" je vzkliknil Biggers. "Ostanite tu in ne ganite se! Nasproti mu pojdem in rekel mu bom, da ga čaka neka dama. Potem ne bo ničesar sumil!"

Jim je jezno prikimal in pobesil svoj pihalnik. Ko je Biggers stekel po stopnicah navzdol, ga je zagrabila Freemanova roka.

"Ali ste vi odgovorni urednik te jame za gnojnico?" je vprašal in pomolil Biggersu pištolo na čelo.

"Ne!" je mirno rekel Biggers. "V svoji sobi sedi." Tedaj je Ted zdrvel po stopnicah. Ko se je Biggers splazil skozi hišna vrata, sta počila dva strela in za njima se je slišalo divje razgrajanje.

Še isti dan je Biggers pobral svoj denar v banki in zapustil gostoljubno mesto zlatokopov. Jim in Ted pa sta menda nekaj mesecev nato spet ozdravela.

HUMOR

V sili

Mali Peter pride prvič iz šole.

"No, kako je bilo, Peter?"

"O, lepo, oče, samo — gospod učitelj je tako strahovito radoveden. Najprej je hotel vedeti, kako se pišem. Povedal sem mu. Potlej je hotel vedeti, kdaj sem se rodil. Tudi to sem mu povedal. Potlej je pa še hotel vedeti, kje sem se rodil in . . . moral sem se mu zlagati."

"Zlagati? Zakaj neki?"

"Saj vendar nisem mogel povedati, da sem se rodil v ženski bolnišnici, potlej bi me pa fantje imeli za deklico. Tako sem si hitro izmislil drug kraj."

"Kateri kraj?"

"Nogometno igrišče."

*

Pomlajevalni postopek

"Ali me lahko pomladite, da bom spet 25 let star?" vpraša, kajpak v Ameriki, neki odvetnik pomlajevalnega zdravnika.

"Kajpak, a to stane 10,000 dolarjev."

"Ali me morete pomladiti, da bom star 18 let?"

"Lahko, a to stane 15,000 dolarjev."

"Potlej me napravite 18 let starega," se odloči odvetnik.

Pol leta pozneje se oglasi pri odvetniku zdravnik in ga opomni, naj plača račun.

"Mi niti na misel ne pride, gospod doktor, saj sem vendar mladoleten in če mislite to ovreči, vas bom tožil zaradi sleparije."

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

IŠČEM

prijazno, inteligentno dekle za navadna hišna dela brez pranja in odgovarjanje telefona pri doktorju. 4 odrasli v družini. Preprosta kuha. Dober dom za pravo s svojo sobo. Pišite na: William F. Jakopich, 9640 S. Seeley, Chicago, Ill., ali pa kličite Beverly 1505. —(Adv.)

KRALJ ALKOHOL

ROMAN

Spisal JACK LONDON

Iz angleščine prevedel JOS. POLJANEC

Nikdar mu ni bilo treba zapustiti vode. Vsako noč je spal na krovu jahte, dočim sem jaz moral iti spat domov na kopno. Harpunač je imel šele devetnajst let (jaz nisem imel drugega kot njegovo besedo, da je bil harpunač), vendar je bil zame preimenitna in slavna osebnost, da bi ga ogovoril, ko sem v hrepeneči razdalji jadral okoli jahte. Ali bi hotel peljati Scottyja, pobeglega mornarja, da obišče harpunača na tihotapski ladji? Ali bi hotel!

Harpunač je prišel na palubo, da se odzove najinemu klicu, in naju je povabil na krov. Jaz sem igral mornarja in možaka, ter sem odrival svoj čoln tako, da ne bi odrgnil bele barve jahte, pustil čoln na dolgi vrvi ob krmi ladje ter privezal vrv z dvema malomarnima vozloma. Šli smo v ladjo. To je bila prva ladja, ki sem jo bil videl od znotraj. Obleka na steni je dišala po plesni. Pa kaj zato? Mar ni bila to mornarska oprava možakov?—Usnjati jopiči podvlečeni z gabrnato bombaževino, modri plaščі iz pilotskega blaga, krmarski klobuki, pomorski škornji, oprave iz povoščenega platna? In vsepovsod je bila jasno vidna varčna uporaba prostora — ozka ležišča, nihajoče mize, neverjetne skrinje. Tam je bil zgovorni kompas, pomorske svetiljke v pripravah za ravnovesje, zemljevidi z modrim hrbtom, malomarno zaviti in zloženi, signalne zastave po abecednem redu in mornarsko merilno šestilo, zataknjeno v lesovje, da je držalo koledar. Naposled sem živel! Tam sem sedel notri v prvi ladji, ki sem jo videl, v tihotapski ladji, kjer sta me kot tovariša sprejela harpunač in ubežen angleški mornar, ki je rekel, da mu je ime Scotty.

Prvo, s čimer sta se harpunač, ki mu je bilo devetnajst let, in mornar, ki je štel sedemnajst let, pokazala možaka, je bilo, da sta se moški vedla. Harpunač je sprožil misel, da bi bilo prav umestno, ako bi imeli kaj pijače, in Scotty je izbrskal iz svojih žepov nekoliko denarja. Nato je harpunač odšel z bledordečo steklenico, da bi jo napolnil v kaki skrivni beznici, ker v tisti okolici krčme niso bile dovoljene. Pili smo poceni jeruš iz kozarcev. Mar sem bil jaz manj močan, manj pogumen kot harpunač in mornar? Onadva sta bila možaka. Dokazala sta s tem, kako sta pila. Pitje je bil znak možatosti. Torej sem pil z njima kozarec za kozarcem, nemešanega in brez pomisleka, dasi se vražja tekočina ni mogla primerjati s tablico slaščice za zvečenje ali z okusno "topovsko kroglo". Stresel sem se in pogoltnil z vsakim požirkom iz želodca se vzdigujočo snov, vendar sem možato prikrival vse take pojave.

Tisto popoldne smo nekajkrat napolnili steklenico. Vsega skupaj sem imel dvajset centov premoženja; pridal sem jih skupnemu kupčku kot možak, dasi mi je bilo skrivaj žal za ogromno množino bonbonov, ki bi si jo bil utegnil kupiti za ta denar. Žganje nam je šlo vsem v glavo in razgovor med Scottyjem in harpunačem se je sukal o vožnji ob vzhodni obali, o viharjih pri predgorju Horn, o nevihtah pri La Plati, o južnih vetrovih, o viharjih v severnem Tihem morju in o razbitih kitolovskih ladjah v Severnem ledenem morju.

"V tisti ledeni vodi ni mogoče plavati," je dejal harpunač zaupno meni. "V eni minuti se zviješ v dve gubi in se pogrezneš. Kadar ti kit čoln razbije, moraš leči s trebuhom preko vesla, tako da lahko po vrhu plavaš, kadar te prevzame mraz."

"Seveda," sem rekel, hvaležno prikimal in se delal, kakor da bom gotovo tudi jaz lovil kite in plaval v razbitih čolnih po Ledenem morju. In v resnici sem si zapomnil njegov nasvet za posebno dragoceno navodilo in si ga shranil v glavi, kjer se vztrajno drži do današnjega dne.

Toda govoriti nisem mogel — vsaj izpočetka ne. Za Boga! Imel sem komaj štirinajst let in svoje žive dni nisem bil še nikoli na oceanu! Samo poslušal sem lahko ta dva stara morska medveda in izpričeval svojo možatost s tem, da sem pil z njima pošteno in pravično, kozarec za kozarcem. Žganje me je prevzelo, govorjenje Scottyja in harpunača je vrščelo po ozkem prostoru ladijske kabine in po moji glavi veliki sunki daleč segajočega, prostega vetra, in v svoji domišljiji sem preživel bodoča leta in se gibal po divjem, krasnem svetu v številnih pustolovščinah.

Postali smo domači. Vsa naša oviranost in zaprtost je izginila. Bili smo, kakor da se že leta in leta poznamo, in dali smo si besedo, da se bomo v prihodnje leta in leta skupaj vozili. Harpunač je pripovedoval o nesrečnih in skrivnih sramotnih prigodah. Scotty je objokoval svojo ubogo staro mater v Edinburghu — ki je bila gospa gosposkega rodu, kakor je zatrjeval, — ki živi zdaj v siromašnih razmerah, ki si je od ust pritrgovala, da je plačala lastnikom ladje vso veliko učnino za njegovo izučbo, in je s to žrtvijo sanjala, da ga bo kdaj videla kot častnika trgovske ladje in gospoda, a ji sedaj srce poka, ker je on zapustil v Avstraliji svojo ladjo in se vdinjal na drugi kot navaden mornar. In Scotty je dokazal svoje besede. Iz žepa je privlekel njeno zadnje žalostno pismo in jokal nad njim, ko ga je na glas bral. Harpunač in jaz sva jokala z njim vred in prisegla, da se vsi trije vdinjamo na kitolovski ladji "Bonanza" za veliko dnevnino in na koncu lova vsi trije skupaj poromamo v Edinburgh in položimo ves naš denar cenjeni gospe v naročje.

In ko mi je kralj Alkohol razgrel možgane, otajal molčljivost, stopil mojo skromnost, govoril po meni, z menoj in kakor jaz, kot moj dvojček in dober prijatelj, sem tudi jaz povzdignil svoj glas, da pokažem, da sem tudi jaz možak in pustolovec, in sem na dolgo in široko bahavo pripovedoval, kako sem se s svojim odprtim čolnom v tulečem viharju prepeljal čez zaliv pri San Francisku, ko so celo izkušeni mornarji velikih ladij dvomili, da se mi posreči. Nadalje sem jaz — ali pa kralj Alkohol, kar je bilo precej eno — pripovedoval Scottyju, da bi ga jaz, pa čeprav je on mornar za visoko morje in pozna sleherno vrv na velikih ladjah za visoko morje, ako bi prišlo do kosanja z jadranjem v majhnem čolnu, gotovo potolkel, držeč roke navzkriž in v krokih vozeč okoli njega.

Najlepše pri vsej stvari je bilo, da je bilo moje zatrjevanje in bahanje resnično. Da bi bil molčeč in ponižen, kakor po navadi, se ne bi bil nikdar upal Scottyju povedati, kako cenim njegovo spretnost v vožnji z majhnim čolnom. Kralj Alkohol pa ima že to navado, da razveže jezik in izrablja skrivne misli.

Scotty, ali kralj Alkohol, ali obadva, je bil seveda po mojih besedah užaljen. Meni ni bilo nič do tega. Saj sem lahko premikastil vsakega pobeglega mornarja, ki mu je bilo sedemnajst let. Vzrojila sva in divjala kakor dva petelinčka, dokler ni harpunač natočil znova kozarec, da bi nama omogočil, da drug drugemu odpustiva in se zopet sprijazniva. To se je tudi zgodilo; objela sva se in si prisegala večno prijateljstvo — prav kakor Črni Mat in Morriseyjev Tom tam v kuhinji v San Mateo, kakor sem se spomnil. In ob tem spominu sem se zavedel, da sem naposled vendarle možak — vzlic svojim borim štirinajstim letom — možak, tako velik in tako možat kot onadva korenjaška hrusta, ki sta se tisto davno znamenito nedeljsko jutro sprla in pobotala.

Ob tem času smo dospeli do onega stanja, ko se začne peti, in zdaj pa zdaj sem se v presledkih pridružil Scottyju in harpunaču, ki sta prepevala mornarske pesmi in pesmice. Tukaj v kabini na tej jahti sem prvikrat slišal: "Oblaki beže" in "Žganja, Janez" in druge. Ej, bilo je imenitno! Pričenjal sem doumevati pomen življenja. Tukaj ni bilo vsakdanjosti, ne oaklandskega zaliva, ne nadležnega raznašanja časnikov po hišah, oddajanja ledu in postavljanja kegljev. Ves svet je bil moj, vsa njegova pota so mi bila odprta in kralj Alkohol je ukanil mojo domišljijo in mi omogočil, da sem zaslutil pustolovsko življenje, po katerem sem hrepenel.

Mi trije nismo bili navadni ljudje. Bili smo trije pijani mladi bogovi, neverjetno modri, neznansko veselosrčni in nismo poznali mej svojih moči. Ej! — in to pravim sedaj, po letih — da bi kralj Alkohol mogel vzdržati človeka v takih višavah, nikdar več ne bi dihal trezen! Toda na tem svetu ni nič zastonj. Človek plača po železnih pravilih — za vsako moč enako veliko slabost, za vsako višino primerno nižino, za vsako domišljavo božanstvenost enak čas v blatu plazivcev. Za vsako kračenje dolgih dni in tednov življenja v blazne, sijajne trenutke mora človek plačati s krajšanim življenjem in pogosto tudi z divjeoderuškimi obrestmi. **(Dalje prihodnjič)**

Člani Splošne mornarske unije piketirajo gasolinsko postajo Socony-Vacuum Oil Co. v New Yorku.

Snažilec čevljev

Velisav Spasić

— Kaj pa boš zdaj?

Pogačnik molči.

— Delati ne znaš, študij nisi dokončal . . . Rekla sem ti že, da te ne bom več podpirala, če še enkrat padeš na izkušnji. Kam pojdeš zdaj, česa se boš lotil, kaj? Jaz sem zadosti dolgo popuščala in podpirala tvojo lahkomiselnost, zdaj pa nočem več slišati o tebi, si me razumel?

Mladenič je čutil po glasu te stare, silno bogate in zelo konzervativne žene, da ne smo od nje nič več pričakovati. Njej je bilo sicer hudo, ker je videla svojega nečaka tako zmedenega, toda mislila je, da bo zdaj padel na kolena, začel jokati in prositi milosti. Zmotila se je.

Pogačnik je samo še enkrat pogledal svojo teto, kakor da hoče videti, ali mu ima še kaj povedati, nato se je brez pozdrava, brez besede obrnil in odšel mirno iz sobe.

Torej je vse končano. Minili so lepi dnevi, polni brezskrbne sreče, lenarjenja in brezumne zabave; zdaj se začenja za Zvonka Pogačnika drugo, čisto novo življenje. Ni se mogel vživeti v to. Ni znal nobenega dela in še nikdar v življenju si ni prislužil z delom svojih rok niti koščka kruha, vedno je živel od milosti in naklonjenosti sestre svoje rajnke matere, in čeprav mu je bilo štiri in dvajset let, ni vedel, kaj je boj za obstanek.

Potikal se je po ulicah lepega in razuzdanega mesta. Prav nič ni mislil, kakor da je pričakoval, da se zgodi čudež, ki ga bo rešil iz tega neprijetnega položaja. Toda danes ta dan se čudeži tako redko dogajajo.

— Snažimo! zdrami Zvonka Pogačnika glas snažilca čevljev na oglu dveh zelo prometnih in živahnih ulic. Gospod za tri dinarje vam osnažim čevlje, da se bodo svetili . . .

Pogačnik pogleda snažilca, nato pa sede, ne da bi črhnil besedo, poleg njega na nizek stolček. Snažilec ga začudeno opazuje. Tako eleganten gospod, pa priseda k njemu, saj mu menda vendar ne misli delati družbe?

Mladenič je dolgo molčal, potem je vprašal snažilca:

— Kaj bi zahteval, če te teden dni namestujem? . . . Drugega dela ne boš imel, kakor da vsak večer pobereš to svoje orodje in ga zjutraj zopet prineseš sem . . . Jaz pa bom ves teden snažil mimoidočim čevlje . . . Koliko zahtevaš za to?

Snažilec, bister in spreten južni Srb, ni mogel takoj razumeti te nenavadne ponudbe. Kaj hoče prav za prav od njega ta elegentni gospod.

— Ti si preveč preprost, da bi me razumel, reče Zvonko Pogačnik po kratkem molku. Bodi zadovoljen s tem, da ti teden dni ne bo treba delati, jaz ti bom za to plačal več, kakor bi ti v tem času zaslužil. Si zadovoljen?

— Sem, reče snažilec skromno.

Pogodila sta se. Snažilec je bil prav zadovoljen, ker mu je Zvonko Pogačnik obljubil lepo odškodnino. In ko je zvečer prišel v svoje prenočevališče, ni našel primernih besed, s katerimi bi povedal svojim tovarišem z drugih oglov, kakšno nenavadno pustolovščino je doživel tisti dan.

— Vi se mi dozdevate kar preveč gosposki in elegantni za snažilca čevljev! pripomni Zvonku Pogačniku neki starejši gospod zelo odlične zunanjosti. Kako to, da snažite čevlje?

— Eh, kaj se hoče, gospod, odvrne Pogačnik neznanemu gospodu, težki časi so prišli, tudi jaz sem živel nekoč lepše življenje, zdaj pa se moram ubijati s tem delom, ker se pač nisem nič pametnejšega naučil . . . Rečem vam, da je velika škoda, ker mladine v šoli ne nauče poleg drugega tudi, kako se je treba prilagoditi življenju in kako se zasluži skorjica kruha . . .

Stari gospod je nekaj zamrmral, in ker je bil z osnaženimi čevlji brškone zadovoljen, je dal mladeniču kovača in odšel.

— Nazaj vam moram dati, gospod, je klical za njim Zvonko Pogačnik . . .

Ali gospod se ni obrnil.

Zvonko Pogačnik ni bil neumen mladenič, tudi on se je z veseljem zapletal v takšne pogovore. Rad je modroval.

Neka stara dama je postala njegov stalni gost in se je zastonj trudila, da bi izvlekla iz njega kaj več o njegovi preteklosti in njegovih razmerah. Zvonko Pogačnik je imel tudi druge stalne obiskovalce. Njih čevlji večkrat niso bili niti umazani; mladi in elegantni snažilec čevljev jim je bil pač všeč, in prihajali so bolj zastran njega kakor pa zaradi čevljev.

Pravi snažilec čevljev, lastnik orodja, se je sestajal z Zvonkom Pogačnikom vsako jutro in vsak večer, ko je prinesel oziroma odnesel orodje za snaženje čevljev. Na snažilčevem obrazu se je videlo, da je s sedanjim stanjem čisto zadovoljen in da bi mu ne bilo niti najmanj žal, ko bi to življenje trajalo še naprej.

Bil je zadnji, sedmi dan, odkar je Zvonko Pogačnik prevzel nalogo snažilca. Okrog poldneva pride mimo mlada deklica, nenavadno lepa, in pomoli svojo lepo in vitko nožico Zvonku Pogačniku. Njeni čevlji so bili zares umazani.

Pogačniku se je zazdelo, da je prišla princesa iz bajke, o kateri je že zdavnaj sanjal. Pogled se mu je skalil in vsesal v lepo mlado deklico. Krtače so švigale sem in tja, toda delo mu ni šlo od rok kakor drugače. Snažilec je bil hudo vznemirjen.

Ko mu je lepa deklica ponudila denar, ga je obšlo, da bi ji poljubil roko, da bi zavriskal, padel na kolena in ji priznal, da jo ljubi. Ko je odšla, je Zvonko Pogačnik začutil, da mora zapustiti svoj prostor, steči za njo, jo prijeti za roko in se od nje nikdar več ne ločiti. Toda deklica je izginila kakor sanje. Mladi snažilec čevljev je ta dan prvič v življenju začutil v svojem srcu strastni, brezumni ogenj ljubezni.

Zvečer se je sestal s svojim iskrenim prijateljem, ki se je močno začudil, ko ga je zagledal. Na vse načine je poizkušal, da bi ga pregovoril, naj se vrne k svoji teti; toda Pogačnik ni hotel o tem nič slišati. Zrl je sanjavo predse in izpregovoril:

— Ne! . . . In poleg tega moram zdaj ostati snažilec čevljev.

Zvečer je sklenil s snažilcem čevljev novo pogodbo, da ostane snažilec še teden dni.

Drugi dan je dobil od svoje tete pismo. Zakaj se jezi nanjo? Zakaj ga ni več k njej? Saj ona ni mislila tako hudo, svojega edinega sorodnika vendar ne bo pustila, da pogine od lakote, da se potepa po ulicah kakor pes brez gospodarja. Teta ga prosi, naj se takoj vrne k njej, vse bo zopet lepo v redu . . .

Zvonko Pogačnik na to pismo niti odgovoril ni. Ni se hotel ponižati. Naj le ve teta, da tudi brez nje lahko živi . . . Sicer je imel še nekaj denarja na tekočem računu v banki, ki mu ga je bila še prej otvorila teta. S tem denarjem se je zdaj tudi preživljal, zakaj snaženje čevljev mu ni prav nič neslo.

Lepa neznanka je prihajala odslej po dvakrat na dan, in sicer s popolnoma čistimi čevlji. Ves čas, dokler je Zvonko Pogačnik snažil popolnoma čiste čevlje, je neprestano ogledovala lepega in elegantnega mladega moža.

— Niti najmanj niste podobni snažilcu čevljev . . . mu reče neki dan.

— Gospodična, ji odvrne Pogačnik z drhtečim glasom, ne sodite po zunanjosti. Jaz sem prav zares samo snažilec čevljev. Rad se lepo oblačim, toda ne bojim se poštenega dela. To je vse. Verjemite mi, da je na svetu dosti ljudi, ki niso niti za to delo, pa imajo navzlic temu v družbi glavno besedo in vse jih spoštuje kakor najbolj ugledne osebnosti . . .

— A kaj ste bili prej? vpraša ona in se hudomušno smeje.

— Od rane mladosti sem snažil čevlje, odgovori mladenič.

— Ali bi mi ne hoteli pripovedovati o svojem življenju? Strano bi me zanimalo . . .

— Ne morem . . .

— Saj ne mislim zdaj tukaj, kesneje, ko končate svoje delo . . Domeniva se za sestanek, če vam je prav . . . Mene ne bo sram, izprehajati se s snažilcem čevljev . . .

Pogačniku je bilo pri srcu, da bi kar zavriskal od veselja. Toda je bil previden . . .

— Ne jezite se, gospodična, toda nekaj bi vam rad povedal. Ako bi bil jaz, kakor so drugi snažilci čevljev, moji dobri tovariši, raztrgan in pa umazan, sem prepričan, da bi ne hoteli z menoj na izprehod . . . Čisto gotovo bi vas bilo sram . . .

Deklica zardi in odgovori izbegana:

— Toda . . . kako naj vam to povem . . . z vami bi se izprehajala tudi tedaj . . . ako bi bili razcapani . . .

— Pridite drevi ob osmih na promenado . . . je zašepetala lepa deklica in izginila za oglom . . .

Popoldne je dobil Pogačnik po pošti od tete drugo pismo.

V pripisu so bile tele pomembne besede:

"Imam zate veliko in veselo presenečenje. Hočem te oženiti. Lepa in bogata, dobra in odlična deklica. Pride v nedeljo popoldne in bo s svojo materjo gost na mojem vrtu.

Zvonka Pogačnika je to vznemirilo. Kaj to pomeni? Teta ga hoče oženiti? Ona je tako popustljiva in dobra z njim. In njegova ljubezen? Lepotica, ki ga drevi pričakuje na promenadi? Ne, niti videti neče tiste tetine bogate neveste, vrag naj jo vzame . . .

Ta večer je Zvonko Pogačnik preživel v družbi lepega dekleta najlepše ure svojega življenja. Ona je bila navadna tvorniška delavka, sirota, čisto sama na svetu. Še nikdar ni nikogar ljubila. Pogačnik pa ji je od prvega hipa ugajal. Ne zaradi elegantne obleke in lepega obraza. Ne, ona je zagledala v njegovih očeh nekakšen skrit plamen, ki jo je takoj vnel in katerega si ni mogla razložiti. V njegovih gibih je opazila gracioznost in polet moža, ki zna ljubiti ženo in jo spremljati srečno skozi življenje. Ne vpraša ga, kdo in kaj je; njena edina želja je, da postane njegova.

•

Zvonko Pogačnik ni odšel k svoji teti, da bi spoznal tisto "dobro in odlično" nevesto, toda kesneje, ko je teta hudo zbolela, jo je s svojo mlado ženico vsak dan obiskal. In mlada Pogačnikova žena je postala požrtvovalna in dobra bolničarka, ki je storila vse, da ublaži bolni starki muke zadnjih dni. Bolna teta se je srečna smehljala in pogosto dejala mladi ženi:

— Hčerka moja, imaš moža, ki je cel človek. Zlata je vr... Ko sem mu odrekla svojo po... je šel znažit čevlje. Tega ... naredil vsakdo . . . Za to je ... poguma, resnosti in veliko l... zni do življenja samega. ...nanj, mila hčerka, on je ... sreča, in ti njegova življen... radost.

Zvonkova žena je zatisni... či bogati teti.

V Zvonkovem domu kra... zadovoljnost, mir in sreča, in... posajeni otročički večkrat ... šujejo svojo mater:

— Mamica, kaj je to?

In njih male ročice kaže... popolno pripravo za snaženj... vljev, ki stoji v kotu sobe, s ... čami in čistili vseh mo... barv.

Mati jim odgovarja s so... v očeh:

— Kadar boste veliki, va... povedal očka o tem lepo p... vedko . . .

"WAUKEGAN, ILLINOIS"
Prodam leseno hišo stoječo na ... ku—2 pet sobni stanovanji—g... vodno kurjavo, 2 avtomobilska ... ža. Slovenska okolica. Za po... se obrnite na: Chas. J. Navar... South Victory St., Waukegan, ...

Semena in razno
Jugoslavije
SALATA, krhka ljubljanska ... SALATA, rdečkasta glavnata ... SALATA, poletna velika glav... SALATA, pozna poletna velika ... SALATA, visoka krhka "štruc... ZELJE, fino okroglo belo ... ZELJE, veliko kasno za kisanje ... KORENJE, veliko kasno rudeče ... PETRŠILJ, visok gladki s k... PESA, rudeča okrogla namizna ... PESA, izredno velika za kra... REPA, pozna bela za kisanje ... REDKVICA, rudeča velika sor... REDKEV, pozna črna zimska ... RADIČ za solato, fin zeleni ... RADIČ, rudečkast, pravi "gor... ENDIVJA, fina krhka kraviljan... ENDIVJA, rumena širokolistna ... ENDIVJA, pozna široka zelena ... MOTOVILEC (repinclelj) veliki ... KUMARE, izvrstne domače ... GRAH, visok kasen užiten v ... FIŽOL, brez niti, nizen zelen ... FIŽOL, brez niti, nizen rumen ... FIŽOL, visok zelen brez niti ... FIŽOL, visok rumen brez niti ...
CENA TEH SEMEN JE 12c P...
Lahko kar izrežete ta oglas, ... tate kar želite in ga nam p... skupno z Money Ordrom in mi ... bomo točno poslali.
V tem času priporočame tudi:
"Bahovec Planink...
zdravilni čaj. To je svetovno ... zdravilo za kri, želodec, ledvice, ... žolč, črevo ter še posebno za ... bolezni.
CENA JE: 1 škatlja $1.00, 3 ... Mi plačamo poštnino.
SUHE GOBE, jako fine. Funt ... Mi plačamo poštnino.
PROSENA KAŠA, rumena, AJ... MOKA, JEŠPRENJ MARIA ... in ŠVEDSKE KAPLJICE ... mnogo drugega starokrajskega ... na razpolago. Pišite po ... plačni cenik.
STEVE MOHORKO C...
704 South 2nd St.
Milwaukee, Wis.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO
Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto ... prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k vsi naro... nini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6.00 ... eno letno naročnino. Ker pa člani že plačajo pri asesmentu $1.20 ... tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, zak... je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina ... gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Ce... listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado	$6.00	Za Cicero in Chicago je	$7.2...
1 tednik in	4.80	1 tednik in	6.0...
2 tednika in	3.60	2 tednika in	4.8...
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.6...
4 tednike in	1.20	4 tednike in	2.4...
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	1.2...
Za Evropo je	$9.00		

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.
Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov prenehа biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval zase vsej ... tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako ... naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista ... in obenem doplačati dotične vsote listu Prosveta. Ako tega ne ... tedaj mora upravništvo zničati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto $.....
1) Ime.....Čl. društva št.....
Naslov .....
Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:
2).....Čl. društva št.....
3).....Čl. društva št.....
4).....Čl. društva št.....
5).....Čl. društva št.....
Mesto.....Država.....
Nov naročnik.....Star naročnik.....